

STORTINGET

Innst. 275 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:98 S (2018–2019)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Martin Henriksen, Jorodd Asphjell, Torstein Tvedt Solberg og Nina Sandberg om å gjennomføre en ny levekårsundersøkelse for studenter og en kartlegging av studentenes læringsmiljø

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen snarest mulig sette i gang arbeidet med en ny levekårsundersøkelse for studenter ved universiteter, høyskoler og fagskoler for å sikre et godt og oppdatert datagrunnlag om blant annet studenters levekår, økonomi og bosituasjon.
2. Stortinget ber regjeringen legge frem en kartlegging av studentenes læringsmiljø ved universiteter, høyskoler og fagskoler og ber om at dette arbeidet sees i sammenheng med arbeidet med ny universitets- og høyskolelov.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Martin Henriksen, Nina Sandberg og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Kent Gudmundsen, Turid Kristensen, Marianne

Synnes og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og lederen Roy Steffensen, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Marit Knutsdatter Strand, fra Sosialistisk Venstreparti, Marius Meisfjord Jøsevold, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til representantforslaget. Forsknings- og høyere utdanningsminister Iselin Nybø har uttalt seg om forslaget i brev av 10. april 2019. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen viser til at SSB på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har gjennomført tre levekårsundersøkelser for studenter siden 1998. Levekårsundersøkelsen er den mest omfattende kartleggingen av studenters levekår. Levekårsundersøkelsen, Studiebarometeret, Eurostudent og studentsamskipnadens egen undersøkelse – SHoT (Studentenes helse- og trivselsundersøkelse) gir oss et økt kunnskapsgrunnlag og sørger for verdifull informasjon om blant annet studenters inntekt, økonomi, boutgifter og psykiske helse.

Komiteen mener at kunnskapsgrunnlaget fra disse undersøkelsene er nødvendig i utarbeidelsen av politikk og virkemidler som handler om å bedre studentenes hverdag, og at slike undersøkelser bør gjennomføres med noe mellomrom, slik at det er mulig å følge utviklingen over tid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, erfarer at en levekårsundersøkelse vil kreve betydelige midler og ressurser, om lag 15–20 mill. kroner.

Flertallet mener at kartlegging av læringsmiljø bør sees i sammenheng med revisjonen av universitets-

og høyskoleloven, og læringsmiljø er en viktig del av lovutvalgets mandat. Flertallet viser blant annet til evalueringen av læringsmiljøutvalgene som er en del av kunnskapsgrunnlaget for utvalgets arbeid. Å gjennomføre en egen undersøkelse av læringsmiljøet i sektoren synes lite hensiktsmessig, og undersøkelsen vil ikke være ferdig tidsnok til at utvalget kan ta den i betraktning. Etter planen skal utvalget som ser på universitets- og høyskoleloven, levere sin utredning 1. februar 2020.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil understreke betydningen av gode data for politikktutvikling. Levekårsundersøkelser ser på levekårene i en befolkning eller deler av en befolkning innenfor et gitt tidsrom. SSBs levekårsundersøkelse er den mest komplette oversikten over norske studenters levekår. Formålet har vært å kartlegge studenters studie- og boforhold, deres sosiale nettverk, helse og økonomi, og forhold rundt arbeid og fritid. Man har også ønsket å beskrive utviklingen over tid ved å sammenligne resultatene med tidligere levekårsundersøkelser blant studenter. Slik har undersøkelsen vært et verdifullt kunnskapsgrunnlag for styringen av høyere utdanning.

Disse medlemmer vil særlig framheve hvor viktig det er at studenters levekår undersøkes med jevne mellomrom, slik at man har oppdatert informasjon og kan avdekke endring over tid. Det er uheldig at regjeringen har latt være å gjennomføre en ny levekårsundersøkelse. Undersøkelsen ble sist utført av SSB i 2010. Mye kan ha endret seg i løpet av de ni årene siden studentenes levekår ble kartlagt forrige gang. Verken Studentenes helse- og trivselsundersøkelse, Studiebarometeret eller Eurostudent kan fullgodt erstatte en helhetlig og bred levekårsundersøkelse.

Disse medlemmer viser til at levekårsundersøkelsen ble gjennomført regelmessig under den rødgrønne regjeringen, og stiller spørsmål ved hvorfor den borgerlige regjeringen ikke vil prioritere et oppdatert, nødvendig kunnskapsgrunnlag om den viktige gruppen som studentene er. I forbindelse med statsbudsjettet for 2016 signaliserte regjeringen at den tok sikte på å gjennomføre en ny undersøkelse for å få «oppdatert informasjon om levekåra til studentane», men regjeringen valgte dessverre ikke å gjennomføre denne. Derfor er det interessant at statsråd Nybø i sitt svar til komiteen, datert 10. april 2019, skriver at en ny levekårsundersøkelse «bør håndteres i ordinære budsjettprosesser», da regjeringen tidligere aktivt har valgt å ikke gjennomføre en ny levekårsundersøkelse, til tross for at dette var planlagt som del av den ordinære budsjettprosessen.

Disse medlemmer er opptatt av studiekvalitet og studentenes rett til et godt læringsmiljø. Læringsmiljøregelverket er på flere punkter lite konkret, noe som

igjen kan bidra til forskjeller i lærestedenes tilrettelegging. Kunnskapen om studenters læringsmiljø ved universiteter, høyskoler og fagskoler bør styrkes og bør sees i sammenheng med gjennomgangen av universitets- og høyskoleloven.

I en situasjon der flere søker seg til høyere utdanning, mener disse medlemmer at det trengs mer kunnskap om studentenes levekår og læringsmiljø, ikke mindre. En ny levekårsundersøkelse bør initieres snarest mulig, og en kartlegging av studentenes læringsmiljø bør inngå i undersøkelsen, for mest mulig helhetlig kunnskap om studentenes vilkår.

Disse medlemmer mener at gjennomføringen av en ny levekårsundersøkelse for studenter ikke vil komme i konflikt med den igangsatte gjennomgangen av universitets- og høyskoleloven, og mener at det at det gjøres et arbeid med loven ikke er et godt nok argument for å ikke innhente oppdatert informasjon om studenters levekår i bred forstand. Disse medlemmer viser til at dette synet også støttes av studentenes eget talerør, Norsk studentorganisasjon.

Disse medlemmer viser videre til at SHoT-undersøkelsen hovedsakelig er en deskriptiv analyse som forteller om hvordan deler av studenttilværelsen er, for eksempel om psykiske helseplager eller ensomhet. Studiebarometeret sier mest om hvor fornøyde studentene er med kvaliteten og innholdet i studieprogrammet de går på. Eurostudent er en undersøkelse som forteller om de økonomiske forskjellene i de ulike landene som deltar, eksempelvis kan vi lese at studenter i Norden bruker mer tid på deltidsjobben enn resten av landene i Europa, og at studenter i Norge bruker mer tid på å gjennomføre studiene enn studenter gjør i andre, sammenlignbare land. Men undersøkelsene sier lite om hvorfor dette er tilfellet, og alle undersøkelsene og kartleggingene har ulike respondenter, er gjennomført i ulike tidsrom og med ulik hensikt. Disse medlemmer mener dette representerer en hovedutfordring ved at man hele tiden må kombinere svarene fra de ulike undersøkelsene, gjennomført på ganske ulikt grunnlag, for å kunne danne seg et bilde av situasjonen til studentene i Norge i dag. Derfor kan man heller ikke sette sammen de ulike undersøkelsene for å lage metastudier, da de tre studiene har ulike respondenter.

Disse medlemmer mener derfor at det ikke stemmer at de undersøkelsene vi har i dag, til sammen er gode nok. Den forrige levekårsundersøkelsen for studenter ble gjennomført i 2010, før dette hadde man en levekårsundersøkelse for studenter i 1998 og 2005, og disse medlemmer mener det er på overtid at man får på plass en ny levekårsundersøkelse for å finne ut hva dagens situasjon er, hvorfor situasjonen er slik, og hva trendene har vært siden tidligere undersøkelser. En jevnlig og systematisk levekårsundersøkelse som utarbeides av Kunnskapsdepartementet vil gi samfunnet,

sektoren og politikerne muligheten til å følge opp tiltak og endringer i universitets- og høyskolesektoren over tid. Disse medlemmer mener at en oppdatert levekårsundersøkelse for eksempel vil gi langt bedre muligheter til å identifisere de mest effektive tiltakene for å sikre god studiekvalitet og studieprogresjon. Disse medlemmer viser her til at også regjeringen burde være opptatt av å kartlegge i hvilken grad tiltakene Stortinget har bevilget penger til, har hatt den ønskede effekten.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig sette i gang arbeidet med en ny levekårsundersøkelse for studenter ved universiteter, høyskoler og fagskoler for å sikre et godt og oppdatert datagrunnlag om blant annet studenters levekår, økonomi og bosituasjon.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem en kartlegging av studentenes læringsmiljø ved universiteter, høyskoler og fagskoler og ber om at dette arbeidet sees i sammenheng med arbeidet med ny universitets- og høyskolelov.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen snarest mulig sette i gang arbeidet med en ny levekårsundersøkelse for studenter

ved universiteter, høyskoler og fagskoler for å sikre et godt og oppdatert datagrunnlag om blant annet studenters levekår, økonomi og bosituasjon.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge frem en kartlegging av studentenes læringsmiljø ved universiteter, høyskoler og fagskoler og ber om at dette arbeidet sees i sammenheng med arbeidet med ny universitets- og høyskolelov.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:98 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Martin Henriksen, Jorodd Asphjell, Torstein Tvedt Solberg og Nina Sandberg om å gjennomføre en ny levekårsundersøkelse for studenter og en kartlegging av studentenes læringsmiljø – vedtas ikke.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 14. mai 2019

Roy Steffensen

leder og ordfører

VEDLEGG

Brev fra Kunnskapsdepartementet v/statsråd Iselin Nybø til utdannings- og forskningskomiteen, datert 10. april 2019

Representantforslag om å gjennomføre ny levekårsundersøkelse for studenter og en kartlegging av studentenes læringsmiljø

1. Jeg deler forslagsstillernes oppfatning om at det er viktig å sikre god og relevant kunnskap om studentenes levekår som grunnlag for beslutninger om politikk og virkemidler på området studentvelferd.

De tidligere levekårsundersøkelsene, i 1998, 2005 og 2010/2011, ble alle gjennomført av Statistisk sentralbyrå og finansiert av KD. Det ble vurdert å foreta en ny undersøkelse i 2016/2017, til en estimert kostnad på 15 mill. kroner i 2016. I dag er det grunn til å anta at prisen vil være enda høyere. Man konkluderte til slutt med at det ikke var sannsynlig at en så stor og kostbar undersøkelse ville gi et kunnskapsutbytte som sto i forhold til kostnaden.

Utover levekårsundersøkelsen finnes en del kilder til kunnskap om levekår for politikkutviklingen:

- Studentenes helse- og trivselsundersøkelse – SHoT – som ble offentliggjort i september 2018, viste oss blant annet at det er grunn til å følge med på utviklingen av studentenes psykiske helse. Undersøkelsen var delvis finansiert av tilskudd fra programmet *Styrking av studentenes psykiske helse* under Helse- og omsorgsdepartementet, initiert av KD.
- Regjeringen har levert forslag om å lovfeste at alle studenter skal ha tilgang på studentombud, og noen læresteder har allerede oppnevnt slike ombud. De vil være en viktig kanal til kunnskap om læringsmiljøet.
- Studentsamskipnadene er hovedaktører for studentvelferd, og får store offentlige tilskudd. Derfor har vi løpende tett kontakt med dem og med Samskipnadsrådet, som er samarbeidsorganet for alle samskipnadene.
- Statistisk Sentralbyrå koordinerer den internasjonale Eurostudent-undersøkelsen på norsk side. Undersøkelsen kartlegger studenters levekår i Norge og Europa. Den forrige rapporten kom ut i 2018, og neste planlegges i 2021.

Regjeringen har trappet opp tilskudd til arbeid med studentenes psykiske helse, til 18,4 mill. kroner i året, samskipnadene får ca. 90 mill. kroner til studentvelferd og det gis store tilskudd til bygging av studentboliger med nye tilskuddssatser. I tillegg fases 11 måneders studiestøtte inn, og forslag til endringer i systemet for studentboligbygging er på høring. Alt dette er viktige løft

og mulige endringer som ventelig vil påvirke studenters levekår vesentlig i tiden som kommer.

En ny levekårsundersøkelse estimeres til å koste mellom 15 og 20 millioner kroner, og bør håndteres i ordinære budsjettprosesser.

2. Forslagsstillerne mener at universitets- og høyskolelovens bestemmelser om læringsmiljø er lite konkrete. Jeg viser til at regjeringen har oppnevnt et lovutvalg som nå gjennomgår universitets- og høyskoleloven. Jeg vil likevel peke på at i tillegg til det overordnede ansvaret for læringsmiljøet, nevnes i § 4-3 nevnes en rekke konkrete elementer som skal etterses og det gis konkrete anvisninger om hvordan dette ansvaret skal organiseres. Jeg mener loven så langt gir et godt utgangspunkt for å iverksette et dekkende system for å bevare og utvikle læringsmiljøet.

Naturligvis er det vesentlige forskjeller mellom institusjonene og mellom enheter innad i institusjonene. Fra fagfelt til fagfelt, fra grunnstudier til avansert fordypning og fra teoretiske til praksistunge fagområder må arbeidet med læringsmiljø forankres lokalt. Det er derfor vi har lagt så mye av ansvaret for læringsmiljø til lærestedene. For å stimulere til satsing på læringsmiljøet er det nå lovpålagt at alle institusjoner skal ha et *læringsmiljøutvalg (LMU)*, som rapporterer til styret. Temaet læringsmiljø inngår i den løpende etatsstyringen, og dette gir gode mulighet for dialog om tilstand og resultater og eventuelle tiltak det er behov for. LMUene ble evaluert av Oxford Research på bestilling av KD i 2017/2018. Evalueringen peker på stor variasjon i bruken av ordningen ved forskjellige institusjoner, og i effekten av arbeidet.

I forslaget vises det til arbeidet med revisjon av universitets- og høyskoleloven, og det foreslås å se læringsmiljøarbeidet i sammenheng med dette. Det er jeg enig i, og jeg har merket meg at universitets- og høyskolelovutvalget tydelig har inkludert læringsmiljøspørsmål i sin kunnskapsinnhentning, sist i *Innspillsmøte 6. mars om studentrettigheter* i Bergen. Det er dermed ingen tvil om at læringsmiljøaspektet tas med i lovarbeidet. Å gjennomføre en egen undersøkelse av læringsmiljøet i UH-sektoren vil lett komme i konflikt med utvalgets stramme tidsplan.

En kartlegging av studentenes læringsmiljø kan tenkes å gi ny innsikt. Jeg er likevel opptatt av at vi allerede nå har en hel del kunnskap som vi må fortsette å følge opp fremover.

- Som nevnt foreslås det at alle studenter skal ha lovfestet tilgang til studentombud ved lærestedene. Dette vil gi muligheter til kunnskapsinnhentning og

være et godt utgangspunkt for dialog om utvikling og sikring av et godt læringsmiljø.

- Både SHoT-undersøkelsen, Eurostudent, der SSB er norsk partner, og Studentbarometeret er undersøkelser som gir innsikt i både levekår og læringsmiljø. Disse resultatene vil jeg følge og legge vekt på i utforming av videre politikk.

Jeg mener altså at vi har en del kilder til nyttig informasjon. Jeg vil fortsatt vurdere behovet for å innhente tilstandsdata på området, men vil ikke anbefale en kartlegging som foreslått i denne omgang. En eventuell undersøkelse må vurderes i tilknytning til behandlingen av fremtidige statsbudsjett.

